

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВІННИЧЕНКА**

ФЕДЧЕНКО ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.22 (075.8)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО
САМОРОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Кропивницький – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Кузьмінський Анатолій Іванович,
Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького,
професор кафедри педагогіки вищої школи
і освітнього менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Євтух Микола Борисович,
головний науковий співробітник
Відділу історії педагогіки,
Інститут педагогіки НАПН України;

кандидат педагогічних наук, доцент
Касярум Катерина Володимирівна,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
доцент кафедри педагогіки.

Захист дисертації відбудеться «26» жовтня 2017 р. об 11.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 23.053.02 Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1, зала засідань).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1).

Автореферат розісланий “25 ” вересня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. В. Окольніча

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Процеси євроінтеграції охоплюють усі сфери суспільного життя, зокрема й вищу освіту. Нові перетворення в суспільстві, зміцнення державності, входження України в світове співтовариство неможливі без модернізації системи вищої освіти, спрямованої на підготовку компетентних кадрів, професіоналізм яких відповідає за рівнем вимогам часу. Саме тому сучасний фахівець, у тому числі й майбутній педагог, має бути компетентним у питаннях особистісного і професійного саморозвитку, можливості здобуття неперервної освіти, тобто мати стабільно високий рівень особистісної і педагогічної культури, які є важливими складовими успішної професійної діяльності і запорукою

У міжнародних правових актах (документи ЮНЕСКО, Організації економічного співробітництва та розвитку, Ради Європи та інші) зазначено, що саме потенціал педагогічного корпусу є основою забезпечення високої якості та конкурентноспроможності освіти на світовому ринку праці, а педагог ХХІ століття проголошений носієм суспільних змін. На особливому значенні підготовки педагогічних працівників, які є основою забезпечення високої якості та конкурентноспроможності освіти на світовому ринку праці, наголошується у Національній доктрині розвитку освіти (№ 347 від 17 квітня 2002 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (№ 344/2013 від 25 червня 2013 р.), у Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про післядипломну освіту» (2014 р.), «Про професійну освіту» (2015 р.), Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. (2015 р.), Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2015 р.) та інших нормативно-правових документах.

У контексті зазначеного досить актуальною є розробка нових педагогічних технологій і підходів до організації освітнього процесу, спрямованого на формування професійно-особистісного саморозвитку майбутнього фахівця, з'ясування і створення педагогічних умов формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.

Готовність педагогів до професійного саморозвитку в інформаційно-освітньому середовищі досліджують вітчизняні й зарубіжні вчені, теоретики і практики. До визначення структурних складових готовності існують різні підходи: готовність як сукупність знань, умінь і навичок розглядають Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, В. Радул, В. Сластьонін; готовність як функціональний стан педагога трактують М. Левітов, А. Ліненко.

Проблема саморозвитку особистості займає провідне місце в сучасній педагогіці та психології. Вона є предметом наукових пошуків багатьох учених. Важливість саморозвитку у формуванні особистості обґрунтовували видатні філософи й педагоги світу (Аристотель, Гегель, Гесіод, Демокрит, А. Дістервег, І. Кант, Я. Коменський, Платон, С. Русова, Ж. Руссо, Г. Сковорода, К. Ушинський, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг, П. Юркевич та ін.). Важливі аспекти саморозвитку та принципи професійного саморозвитку відображені у працях педагогів А. Макаренка, М. Монтесорі, І. Песталоцці, В. Сухомлинського та ін.

Особливості психологічних і педагогічних основ саморозвитку особистості розкриваються в роботах Л. Виготського, П. Каптерєва, Н. Кузьміної,

А. Кузьмінського, Л. Кулікової, О. Леонтьєва, В. Маралова, Б. Мастерова, К. Роджерса, В. Радула, С. Рубінштейна, Г. Селевка, В. Слободчикова, Т. Тихонової, О. Ткаченко, Г. Цукермана та ін.

Отримані теоретико-практичні узагальнення різних аспектів проблеми дослідження стали вагомим внеском у її розв'язанні, проте аналіз підготовки магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у процесі навчання у вищому навчальному закладі не знайшов належного висвітлення. Вивчення наукових джерел і фактичного стану готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах дало змогу виявити й певні суперечності, зокрема, між: необхідністю задоволення освітніх потреб магістрантів педагогічного профілю з використання перспективних технологій формування готовності до професійного саморозвитку і недостатньою їх готовністю задовольнити зазначені потреби; необхідністю розвитку творчої позиції магістрантів педагогічного профілю і відсутністю відповідних форм і методів, які забезпечували б ефективність цього процесу; необхідністю формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю і недостатнім рівнем знань їхніх щодо сутності цього процесу.

Актуальність проблеми, недостатнє висвітлення її в науковій літературі необхідність розв'язання вищезначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження «Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до держбюджетної науково-дослідницької теми кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького «Менеджмент знань як інноваційна стратегія управління і прогнозування розвитку освіти в класичному університеті» (державний реєстраційний номер 0116U003841).

Тему дисертації затверджено вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 6 від 27 березня 2014 р.).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у розробці й перевірці ефективності застосування структурно-функціональної моделі формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання:**

1. На основі аналізу наукових джерел вивчити стан проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у процесі професійної підготовки у вищій школі.

2. З'ясувати педагогічну сутність і специфіку готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах.

3. Схарактеризувати критерії, показники і рівні готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

5. Розробити й перевірити ефективність застосування структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

Гіпотеза дослідження: ґрунтується на тому, що модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю буде більш ефективною й результативною при реалізації таких педагогічних умов: структурування змісту готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; створення належного навчально-методичного забезпечення для процесу формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів; застосування інтерактивних форм і методів навчання в процесі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; забезпечення оптимального взаємозв'язку суб'єктів навчально-виховного процесу.

Методи дослідження:

– *теоретичні* – аналіз (історичний, порівняльний); класифікація, систематизація і узагальнення категорійного апарату досліджуваної проблеми; аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури і навчально-методичної документації (навчальні плани, навчальні програми, навчально-методичне забезпечення), матеріалів конференцій з метою узагальнення концептуальних підходів до розв'язання проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; аналіз і синтез для визначення основних понять і категорій дослідження, цілей, завдань, принципів і методів формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; індукції та дедукції для встановлення зв'язків між базовими поняттями, їх ознаками й уточнення дефініцій; систематизація та узагальнення сутності готовності до професійного саморозвитку, виявлення стану й особливостей її формування в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів;

– *емпіричні* – діагностичні методи (опитування, анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіди), обсерваційні – педагогічне спостереження за суб'єктами навчально-виховного процесу), педагогічний експеримент – з метою перевірки результативності структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах;

– *статистичні* – кількісний та якісний аналіз, оброблення й систематизація одержаних експериментальних даних.

Організація й етапи дослідження. Науковий пошук проводився поетапно впродовж 2013–2017 років.

На першому етапі (2013–2014 рр.) сформульовано тему дослідження та визначено науково-категоріальний апарат; проаналізовано теоретичні підходи до проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, вивчено стан досліджуваної проблеми в її теоретичному аспекті та практичній діяльності вищих навчальних закладів; здійснено аналіз навчальних планів підготовки магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

На другому етапі (2014–2015 рр.) теоретично осмислено проблему, розроблено програму і методику дослідження; проведено констатувальний етап педагогічного експерименту, метою якого було з'ясувати рівні сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю згідно з визначеними критеріями; обґрунтовано етапи формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; розроблено спецкурс «Формування готовності до професійного саморозвитку в умовах магістратури педагогічного профілю» для магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи», видано навчально-методичний посібник «Формування готовності до професійного саморозвитку в умовах магістратури педагогічного профілю» для магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

На третьому етапі (2016–2017 рр.) проведено формувальний етап педагогічного експерименту, мета якого полягала в упровадженні організаційно-методичної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи»; здійснено порівняльний аналіз результатів сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю за ціннісно-мотиваційним, когнітивно-інтелектуальним, операційно-діяльним і оцінно-рефлексивним критеріями, яких було досягнуто після впровадження технології формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; узагальнено результати педагогічного експерименту й сформульовано висновки.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася на базі Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Хмельницького національного університету, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Експериментальним дослідженням на різних етапах було охоплено 311 магістрантів педагогічного профілю спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* на основі наукового аналізу з'ясовано сутність феномену «готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю» як інтегративного динамічного особистісного утворення, яке є невід'ємною частиною професійної культури і професіоналізації особистості та має особливу

структуру й зміст щодо функцій професійної педагогічної діяльності; розкрито аспекти готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; визначено і схарактеризовано компоненти готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний); виокремлено критерії сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю (рівень психолого-педагогічних знань із формування готовності до професійного саморозвитку; гнучкість організації процесів формування готовності до професійного саморозвитку, їх ефективність; продуктивність формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; своєчасність виявлення перешкод у формуванні готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, показники їх вияву); охарактеризовано рівні: дослідницько-творчий (високий), конструктивний (середній), репродуктивний (низький).

З'ясовано педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю (структурування змісту готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; створення належного навчально-методичного забезпечення для процесу формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів; застосування інтерактивних форм і методів навчання в процесі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; забезпечення оптимального взаємозв'язку суб'єктів навчально-виховного процесу); розроблено структурно-функціональну модель формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього викладача вищої школи; дано визначення поняття «професійна самоідентифікація»;

– *уточнено* зміст поняття «готовність до професійного саморозвитку», що розглядається як інтегративне динамічне особистісне утворення, яке є невід'ємною частиною професійної культури і професіоналізації особистості та має особливу структуру й зміст щодо функцій професійної педагогічної діяльності; *подальшого розвитку набули* інтерактивні форми і методи формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю в умовах вищих навчальних закладах.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці й упровадженні в навчальний процес навчально-методичного посібника «Формування готовності до професійного саморозвитку в умовах магістратури педагогічного профілю» для магістрантів різних галузей знань, освітньо-професійна програма яких містить у собі педагогічну складову, а також для магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

Результати дослідження можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів для оновлення змісту лекційних і практичних занять у професійній підготовці майбутніх педагогів.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджені в освітній процес Кіровоградського державного

педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 101-н від 26.04.2017 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 1520/01–55/33 від 10.05.2017 р.), Хмельницького національного університету (довідка № 115-н від 10.05.2017 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 104/03 від 11.05.2017 р.).

Основні положення й результати дослідження оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Викладач і студент: умови особистісно-професійного зростання» (Черкаси, 2014), «Моделирование образовательной среды на основе аксиологического подхода» (Россия, Ульяновск, 2014), «Вища школа: сучасні тенденції розвитку» (Черкаси, 2015), «Інноваційні підходи і сучасна наука» (Київ, 2015), «Сучасна наука та освіта: самовизначення особистості в контексті євроінтеграції» (Черкаси – Дрогобич – Варна, 2016), «Вища школа в контексті євроінтеграційних процесів» (Черкаси, 2017); *всеукраїнських*: Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі» (Мукачеве, 2015).

Публікації. Основні положення й результати дисертації викладено у 14 одноосібних публікаціях автора, серед них: 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних наукових виданнях, 2 статті та 3 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій, 1 навчально-методичний посібник.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінки, із них 190 сторінок основного тексту. Робота містить 20 таблиць на 20 сторінках, 10 рисунків на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання, описано методи наукового пошуку, представлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, упровадження їх у педагогічну практику; подано інформацію про публікації з проблеми дослідження.

У *першому розділі* – **«Стан дослідженості проблеми професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю»** – розкрито сутність основних понять дослідження; здійснено теоретичне обґрунтування проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах; проаналізовано стан формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів вищої школи у педагогічній теорії; проаналізовано стан формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

Результати аналізу наукових джерел з проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю дали змогу виявити взаємозв'язок між поняттями: «саморозвиток», «професійний

саморозвиток», «готовність», «готовність до професійного саморозвитку». Готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю є важливою складовою їх професіоналізації, вона вивчається в різних аспектах: вплив на готовність педагога до професійного саморозвитку; підготовка майбутніх педагогів (К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, А. Ліненко, Ю. Пелех, В. Сластьонін, М. Чобітько, В. Шахов та ін.); керівника трудового, естетичного, морального виховання (М. Дьяченко, Л. Кандибович, Ю. Кулюткін, В. Сластьонін та ін.); проблеми професійної підготовки майбутніх учителів (К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, А. Ліненко, Ю. Пелех, В. Сластьонін, М. Чобітько, В. Шахов та ін.), становлення і розвиток готовності студентів до певного виду педагогічної діяльності (О. Демченко, Л. Мороз, М. Назаренко, Г. Троцко); формування готовності до професійного саморозвитку, яка спрямована на особистісне і професійне вдосконалення майбутніх педагогів (Л. Кондрашова, Т. Шестакова та ін.); готовності до інноваційної професійної діяльності (О. Кривильова); готовності до самореалізації (О. Теплова). Узагальнення поглядів учених щодо розуміння базових понять дослідження є теоретичним підґрунтям для введення в науковий обіг поняття «готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю» як невід'ємної складової неперервної освіти і професіоналізації майбутніх педагогів, яка має особливу структуру, зміст і функції професійної педагогічної діяльності.

Ретроспективний аналіз проблеми формування готовності до професійного саморозвитку засвідчує розвиток ідей формування готовності магістрантів педагогічного профілю у педагогічних ученнях сучасності. Однак недостатньо дослідженими залишаються питання про педагогічні умови формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку, недостатньо розробленими є технології формування готовності майбутніх викладачів до професійного саморозвитку в умовах магістратури педагогічного профілю.

Стан формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах підтверджує необхідність оновлення програм професійної освіти майбутніх викладачів вищої школи із включенням до їх змісту додаткових курсів щодо формування готовності до професійного саморозвитку й спрямування підготовки магістрантів на: підвищення значення формування готовності до професійного саморозвитку; перегляд співвідношення обсягу теоретичних знань і практичної підготовки, самостійної підготовки; викладання навчального матеріалу із застосуванням інноваційних форм і методів навчання з метою формування в майбутніх викладачів вищої школи професійної компетентності для успішної педагогічної професійної діяльності.

У другому розділі – «Психолого-педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю» – розглянуто і теоретично обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, структуру та зміст готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів, запропоновано структурно-функціональну модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, технологію

формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів в умовах магістратури педагогічного профілю, здійснено добір інтерактивних форм і методів реалізації цієї технології.

З урахуванням результатів психолого-педагогічних досліджень щодо представлення узагальненої характеристики психологічної структури особистості та її відповідності професійній педагогічній діяльності визначено та теоретично обґрунтовано структуру і зміст готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.

До змістових компонентів готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів віднесено ціннісно-мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційно-діяльнісний і оцінно-рефлексивний.

Зміст ціннісно-мотиваційного компонента включає: сукупність мотивів і потреб, що спонукають майбутнього педагога до позитивної професійної самоідентифікації, до формування готовності до професійного саморозвитку; морально-особистісні і загальнолюдські оцінні поняття (орієнтацію на моральні цінності, моральну переконаність і стійкість, загальну і педагогічну культуру, прагнення до особистісного і професійного саморозвитку, усвідомленість значимості професії педагога, педагогічну свідомість тощо). Такий зміст ціннісно-мотиваційного компонента впливає не лише на накопичення достатнього обсягу педагогічних знань, й а на усвідомлення, оволодіння магістрантами педагогічного профілю гуманістичними загальнолюдськими цінностями, формування в них педагогічної свідомості, а отже, й забезпечуватиме орієнтованість, спрямованість, готовність майбутніх педагогів до ефективної професійної діяльності і професійного саморозвитку.

Когнітивно-інтелектуальний компонент (пізнавальний, теоретичний) стосується освіченості студентів, рівня їх знань, що розкривають зміст професійної діяльності (теоретичний і методичний). Сюди належать загальноосвітні знання (історії, філософії, культурології) і спеціальні знання (сутність професійної справи, особливості роботи з професійного саморозвитку); система професійно-педагогічних знань, якими повинен володіти майбутній педагог: правові і професійно-правові знання, зокрема, законодавство України в галузі освіти; педагогічну ерудицію, під якою ми розуміємо глибокі знання з психолого-педагогічних дисциплін; педагогічну культуру (знання про норми поведінки учасників навчально-виховного процесу). Когнітивно-інтелектуальний компонент є детермінантою формування професійного потенціалу магістрантів педагогічного профілю. Він визначає рівень професійних психолого-педагогічних знань, які відображають специфіку роботи майбутнього педагога, характеризує осмислене ставлення до неї майбутніх педагогів, окреслює їх позицію щодо загального і професійного саморозвитку.

Зміст операційно-діялісного компонента включає: володіння навичками самоосвітньої компетенції, здійснення педагогічної діяльності (досвід), відображає процесуальну сутність вивчення педагогічних дисциплін і вміння адаптувати впроваджувані концепції і методики, а також передбачає визначення рівня володіння засобами та прийомами, необхідними знаннями, уміннями, навичками, процесами аналізу і самоаналізу, синтезу, порівняння і узагальнення діяльності магістрантів педагогічного профілю вищих навчальних закладів під час

набуття професійних компетенцій як критерію готовності до професійного саморозвитку

Оцінно-рефлексивний компонент відображає навички і вміння здійснення аналізу професійної діяльності і процесу професійного саморозвитку, його корегування, уміння прогнозувати результат, уміння передбачати потреби і проблеми професійного саморозвитку. Це – усвідомлення майбутніми викладачами вищого навчального закладу професійної педагогічної специфіки, усвідомлення творчої спрямованості педагогічної діяльності, повна мобілізація всіх ресурсів на досягнення поставлених цілей щодо професійного саморозвитку і професійної самореалізації.

Для забезпечення функціонування взаємозв'язаних структурних компонентів розроблено структурно-функціональну модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю. Сутність технології впровадження структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю полягає в поетапній організації процесу формування готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку через реалізацію функцій ціннісно-мотиваційного (мета, принципи, функції), когнітивно-інтелектуального (професійно-педагогічні компетенції), операційно-діяльнісного (етапи навчального процесу та організаційно-педагогічні умови, організаційні форми, методи, прийоми), оцінно-рефлексивного (критерії оцінювання та форми контролю і самоконтролю, здійснення рефлексії) компонентів. Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю реалізується шляхом застосування структурно-функціональної моделі, яка складається із сукупності дидактичних методів, прийомів, способів, засобів та інтерактивних форм навчання, вміле упровадження яких у педагогічну практику сприяє підвищенню рівня теоретичних знань, практичного досвіду магістрантів педагогічного профілю, їхньої здатності правильно формулювати свої думки, приймати самостійні раціональні рішення, послідовно здійснювати етапи професійного саморозвитку (рис. 1).

Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю ґрунтується на використанні змістового наповнення розробленого навчально-методичного посібника «Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів в умовах магістратури педагогічного профілю», уведення якого в навчальний процес забезпечує системний підхід до формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів спеціальності 011 Науки про освіту спеціалізації «Педагогіка вищої школи».

З метою педагогічної діагностики сформованості компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю уточнено відповідні критерії та визначено їх показники. Зокрема, мотиваційний (показники: готовність до професійно-педагогічної діяльності; професійна мотивація; професійна самоідентифікація). Когнітивний (показники: володіння психолого-педагогічними знаннями; педагогічна культура), діяльнісний (показники: уміння планувати професійний саморозвиток; активна позиція щодо професійного саморозвитку), рефлексивний (показники: здатність до самоконтролю, рефлексія, емпатія). Критеріальні ознаки сформованості готовності до професійного

саморозвитку магістрантів педагогічного профілю дозволили визначити й виявити дослідницько-творчий (високий), конструктивний (середній) і репродуктивний (низький) рівні її сформованості.

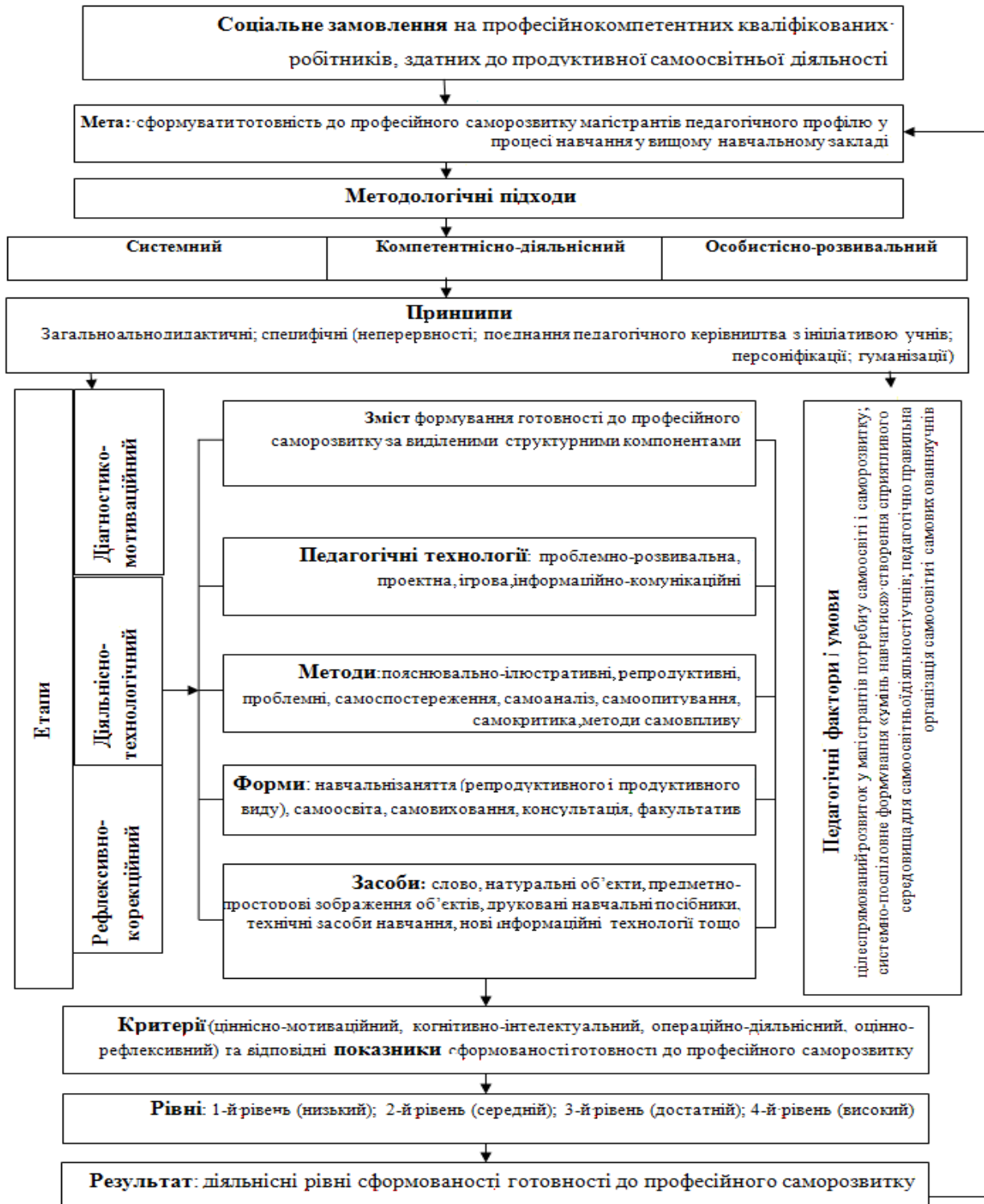

Рис.1. Структурно-функціональна модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю

У третьому розділі – «**Результати дослідницько-експериментальної роботи з формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю**» – обґрунтовано програму й хід дослідницько-експериментальної роботи, доведено результативність використання структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах.

Експериментальне дослідження здійснювалося впродовж 2013–2017 рр. Дослідницько-експериментальна робота проводилась на основі програми експерименту у три етапи.

На підготовчому етапі визначено експериментальні бази дослідження. Обрано респондентів для проведення експерименту. Експериментально-дослідна робота проводилась на базі Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Хмельницького національного університету, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. До експерименту було залучено 204 особи.

У ході констатувального етапу експерименту визначався реальний рівень сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю за мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і рефлексивним критеріям.

Установлено, що 58% магістрантів демонструють середній рівень, 39% – достатній рівень сформованості готовності до професійного саморозвитку, низького і високого рівнів не було виявлено. У зв'язку з цим було розроблено технологію застосування структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, упровадження якої і стало метою формувального експерименту.

Завдання формувального етапу експерименту полягали у запровадженні та експериментальній перевірці результативності використовуваної технології формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; визначенні рівнів сформованості готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів вищої школи в ЕГ і КГ після упровадження авторської структурно-функціональної моделі її формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю; порівнянні рівнів сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю після формувального експерименту.

На початку формувального експерименту було визначено контрольну групу (КГ) – 97 осіб й експериментальну групу (ЕГ) – 104 особи, які характеризувались приблизно однаковим рівнем успішності. Навчання магістрантів КГ здійснювалося за традиційною методикою, а в навчальний процес магістрантів ЕГ було впроваджено технологію формування готовності до професійного саморозвитку у вигляді структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю. Реалізація у навчальному процесі ціннісно-мотиваційного, когнітивно-інтелектуального, операційно-діяльнісного і оцінно-рефлексивного компонентів

ґрунтується на використанні навчально-методичного забезпечення з спецкурсу «Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів в умовах магістратури педагогічного профілю», зміст якого спрямований на розкриття сутності процесу професійного саморозвитку, основних етапів формування готовності до професійного саморозвитку, розуміння складових професійного саморозвитку, ролі і значимості освітнього середовища у формуванні готовності до професійного саморозвитку, значення професійної само ідентифікації у процесі формування готовності до професійного саморозвитку. Розвиток професійних педагогічних компетенцій у контексті упровадження технології формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів супроводжувався активним використанням інтерактивних форм і методів навчання, які стимулюють пізнавальну активність магістрантів педагогічного профілю, генерують конструктивно-критичне мислення, розвивають творчі здібності, сприяють самоаналізу, навчають самоконтролю, формують професійні компетентності суб'єктів навчального процесу.

У процесі експериментального дослідження за визначеними критеріями й показниками проведено виміри рівнів сформованості компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю в КГ і ЕГ на початку формувального етапу експерименту.

Одержані результати на початку й наприкінці формувального етапу експерименту засвідчують позитивну динаміку у формуванні досліджуваного явища завдяки впровадженню структурно-функціональної моделі формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю. Порівняння рівнів сформованості компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю в КГ і ЕГ дало змогу констатувати зростання кількості студентів з достатнім і високим рівнями ЕГ порівняно з КГ. Установлено, що в ЕГ на початку формувального етапу експерименту магістрантів з дослідницько-творчим (високим) рівнем готовності не було виявлено, а наприкінці експерименту їхня кількість зросла до 2,7%, на конструктивному (середньому) рівні на початку – 39%, після – 53%.

Було виявлено, що магістранти педагогічного профілю ЕГ порівняно з магістрантами КГ мають сформовану професійну самоідентифікацію, володіють системою психолого-педагогічних знань, знають і розуміють елементами професійного саморозвитку, володіють прийомами і технологією професійного саморозвитку, кваліфіковано застосовують навички професійного саморозвитку і педагогічної культури; мають усвідомлені професійні мотиви, стійкі професійно-педагогічні погляди, переконання і здатність до їх обґрунтування. У магістрантів ЕГ спостерігалася більш інтенсивна позитивна динаміка щодо самоаналізу, самоконтролю, сформованості аналітичних, організаторських, прогностичних і проєктивних умінь, що забезпечує результативність у процесі планування професійного саморозвитку. Виявилось, що майбутні педагоги ЕГ готові брати на себе відповідальність за здійснення професійного саморозвитку як головної умови подальшої професіоналізації. Магістранти ЕГ порівняно з магістрантами КГ досконаліше володіють навичками професійного саморозвитку, характеризуються

цілеспрямованістю, здатністю до самоконтролю і рефлексії, прагненням до особистісного і професійного самовдосконалення, умінням творчо використовувати навички професійного саморозвитку в педагогічній діяльності.

По завершенню формувального експерименту проведено якісний аналіз одержаних результатів за допомогою статистичного критерію Стьюдента за середнім значенням ціннісно-мотиваційного, когнітивно-інтелектуального, операційно-діяльнісного і оцінно-рефлексивного компонентів.

У процесі перевірки гіпотези виявлено, що різниця в рівнях сформованості компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю в ЕГ в порівнянні з КГ є статистично значною, тобто вірогідною: критичне значення критерію: $t_{кр.}(0,05)=1,96 < T_{спост.}$. Покомпонентно (ціннісно-мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний) параметр $T_{спост.}$ має такі значення: 5,76; 8,53; 10,4; 8,84. Середні вибіркві відрізняються значуще, вибірки якісно нерівноцінні; доведено, що ефект підвищення рівнів сформованості компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю обумовлений педагогічними впливами і запровадженням технології реалізації структурно-функціональної моделі досліджуваного явища.

Отже, результати дослідницько-експериментальної роботи підтвердили правильність сформульованих концептуальних положень про те, що запропонована автором структурно-функціональна модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, інтерактивні форми і методи її реалізації сприяють підвищенню рівнів сформованості готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів вищої школи. Мета наукового пошуку досягнута, поставлені завдання виконано, досліджено педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку, розроблено і впроваджено авторську структурно-функціональну модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, гіпотезу підтверджено.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз проблеми і проведений експеримент підтвердили гіпотезу, засвідчили досягнення мети, що дозволило сформулювати такі висновки.

1. Здійснено теоретичний аналіз філософських, психологічних і педагогічних джерел та емпіричного досвіду, вивчено стан проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах. Зазначено, що на цій важливій проблемі професійного становлення майбутніх викладачів зосереджено увагу у працях психологів і педагогів. Аналіз наукової літератури засвідчив, що існують два полярні підходи до формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю під час навчання у вищих навчальних закладах: перший підхід заперечує формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку в навчальному процесі, другий наголошує, що процес формування готовності до професійного саморозвитку починається з вибору

професії й активно розвивається в ході професійної підготовки у вищій школі. У дисертації обрано другий підхід, згідно з яким формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю – це цілеспрямований, керований процес, що проявляється у позитивній професійній само ідентифікації, в усвідомленій активності студентів під час засвоєння ними професійних знань, умінь і навичок, у формуванні професійних цінностей, готовності до неперервної освіти і до особистісного і професійного саморозвитку з метою самореалізації себе як фахівця-професіонала.

Виявлено взаємозалежність понять «готовність до саморозвитку», «готовність до професійного саморозвитку», «професійна самоідентифікація»: готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю є умовою, формою й результатом самоосвітньої діяльності особистості, яка є невід'ємною складовою загальної, соціальної, професійної культури, характеризується особливою структурою, змістом і функціями професійної педагогічної діяльності.

3. Розглянуто структуру й зміст готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю відображає систему психолого-педагогічних знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, педагогічних настанов, що спрямовані на формування позитивно орієнтованої педагогічної свідомості майбутніх викладачів вищої школи і регулюють поведінку особистості в ситуаціях, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. Структура і зміст готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю визначається в контексті особистісно-діяльнісного підходу, в якому термін «готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю» характеризується як цілісна інтегрована якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та волюву вибіркочу прогнозуючу мобілізаційність у процесі професійного саморозвитку, що інтегрує єдність таких складових компонентів, як: ціннісно-мотиваційний – сукупність мотивів і потреб, що спонукають майбутнього викладача вищої школи до позитивної професійної самоідентифікації, до формування готовності до професійного саморозвитку; когнітивно-інтелектуальний – система професійно-педагогічних знань, якими повинен володіти майбутній викладач вищої школи; операційно-діяльнісний – уміння майбутніх викладачів вищої школи планувати, проектувати результати, орієнтуватися в ситуаціях у сфері професійної діяльності та вирішувати їх з використанням набутих знань, умінь і навичок; сформованість навичок самостійної роботи; оцінно-рефлексивний – позитивна педагогічна самосвідомість, здатність до самоконтролю, прагнення до самопізнання, удосконалення умінь готовності до професійного саморозвитку й самоосвіти; критичне ставлення до себе й результатів власної діяльності, уміння аналізувати результати власної професійної діяльності та корегувати власну поведінку тощо.

4. Критерії оцінювання рівнів сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю визначено відповідно до структурних компонентів досліджуваного явища. Мотиваційний критерій визначається такими показниками: сформованість мотивації до реалізації

диференційованого підходу в навчанні, розвиненість, міцність, стійкість, осмисленість мотивів професійно-педагогічної діяльності; когнітивний – володіння системними знаннями про диференціацію навчання, повнота, цілісність, глибина, системність психолого-педагогічних знань; діяльнісний – якість оволодіння системою умінь у сфері реалізації диференційованого підходу, повнота, цілісність, глибина, системність психолого-педагогічних знань; рефлексивний – сформована здатність до педагогічної рефлексії, діяльності щодо реалізації диференційованого підходу в навчанні, адекватність, якість, надситуативність, діалектичність умінь і навичок самоаналізу, самоконтролю, саморегулювання. На основі зазначених критеріїв і показників обґрунтовано рівні сформованості готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю – дослідницько-творчий (високий) рівень, конструктивний (середній) рівень, репродуктивний (низький) рівень.

4. Визначено педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах: формування об'єктивного ставлення до професії викладача вищої школи; формування об'єктивного образу у свідомості магістрантів педагогічного профілю; усвідомлення сутності професійних вимог, які ставить перед особистістю професія викладача; формування у магістрантів педагогічного профілю знання стереотипних механізмів щодо розв'язання типових нештатних ситуацій у професійній діяльності викладача для виховання їхньої упевненості в собі та правильності обрання рішень; наслідування майбутніми викладачами кращих зразків педагогічної діяльності у процесі професійної підготовки; стимулювання творчого ставлення магістрантів педагогічного профілю до розв'язання ситуацій професійної діяльності.

5. Модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах базується на особистісно-розвивальному, компетентісно-діяльнісному і системному методологічних підходах, розкриває зв'язок і єдність форм, методів і прийомів формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю на діагностико-корегувальному, навчально-виховному і аналітико-регулятивному етапах, що включають в себе три взаємозалежні та взаємозумовлені блоки (цільовий, змістово-операційний, результативний).

Результативність упровадження моделі формування готовності до професійного саморозвитку підтверджена експериментально.

Так на констатувальному етапі експерименту з'ясовано, що в більшості магістрантів педагогічного профілю – майбутніх викладачів переважає середній рівень сформованості готовності до професійного саморозвитку. Репродуктивного рівня готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю виявлено не було. Це можна пояснити зрілістю особистостей, у яких чітко сформовані цілі і які знають чого прагнуть.

Після формувального впливу кількість студентів, які демонструють дослідницько-творчий рівень готовності до професійного саморозвитку зростає в ЕГ. Доведено, що в процесі формування готовності до професійного саморозвитку

магістрантів педагогічного профілю у ЕГ відбулися позитивні зміни. Водночас, показники в КГ не зазнали істотних змін.

На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що поставлені відповідно до мети, об'єкта, предмета дисертаційного дослідження завдання розв'язані. Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю і підтверджує необхідність подальших студій

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Федченко Ю. О. Обґрунтування проблеми саморозвитку магістра вищої школи / Ю. О. Федченко // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. Вип. №17. – Черкаси, 2014. – С. 118–122.
2. Федченко Ю. О. Особливості загального і професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – Серія: Педагогічні науки. Випуск № 29. – Глухів, 2014. – С. 20–25.
3. Федченко Ю. О. Сутнісна характеристика поняття «Професійний саморозвиток магістрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. Випуск № 15. – Черкаси, 2015. – С. 111–118.
4. Федченко Ю. О. Особливості процесу формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти». Педагогічний альманах. : зб. наук. пр. Вип. №29. – Херсон, 2016. – С. 191–198.
5. Федченко Ю. О. Роль педагогічної культури і професійної самоідентифікації у формуванні готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю / Ю. О. Федченко // Вісник Черкаського університету. – Серія : Педагогічні науки. Випуск № 8. – Черкаси, 2016. – С. 127–132.
6. Федченко Ю. О. Особливості процесу формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів в умовах магістратури педагогічного профілю у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. Випуск № 7. – Черкаси, 2017. – С. 133–140.

Статті у зарубіжних наукових виданнях:

7. Федченко Ю. О. Формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів специфічних категорій педагогічного профілю / Федченко Ю. О. // Science and education a new dimension Pedagogy and Psychology, II (17). – Budapest, Issue: 35. – 2014. – P. 147—156.

8. Федченко Ю. О. Рефлексия в процессе профессионального саморазвития магистрантов специфических категорий педагогического профиля / Ю. О. Федченко // Моделирование образовательной среды на основе аксиологического подхода [Текст] : международный сборник научных трудов. В 2 ч. Часть 1 / под общ. ред. М. И. Лукьяновой, Е. А. Лодатко. – Ульяновск : УИПКПРО, 2014. – С. 98–112.

Статті та тези у матеріалах науково-практичних конференцій:

9. Федченко Ю. О. Самомотивація, самодетермінація, самоідентифікація і саморефлексія у процесі формування готовності до професійного саморозвитку магистрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // Сучасна наука: теорія і практика. **Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф.** – Запоріжжя, 2015. – С. 131–136.

10. Федченко Ю. О. Професійне самовдосконалення майбутніх фахівців / Ю. О. Федченко // Вища школа : сучасні тенденції розвитку: Збірник тез доповідей Міжнародної наук.-практ. конф. – Черкаси - Слов'янськ : Вид. від Б. А. Маторіна, 2015. – С. 158–163.

11. Федченко Ю. О. Зміст і структура готовності до професійного саморозвитку магистрантів педагогічного профілю у ВНЗ / Ю. О. Федченко // Інноваційні підходи і сучасна наука. За матер. міжнар. конфер. – Київ : Центр наукових публікацій, 2015. – С. 130–132.

12. Федченко Ю. О. Значення рефлексії у процесі професійного саморозвитку магистранта педагогічного профілю у вищих навчальних закладах / Ю. О. Федченко // Педагогічні традиції та інновації в сучасному освітньому просторі. Матер. II всеукр. наук. конфер. з міжнар. участю. – Мукачеве. – Вид.: Інновація, 2015. – С. 143–147.

13. Федченко Ю. О. Формування готовності до професійного саморозвитку магистрантів педагогічного профілю в умовах магістратури вищих навчальних закладів як передумова фахової професіоналізації / Ю. О. Федченко // Вища школа в контексті євроінтеграційних процесів: Збірник доповідей і тез Міжн. наук.-практ. конф. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2017. – С. 182–185.

Навчально-методичний посібник:

14. Федченко Ю. О. Формування готовності до професійного саморозвитку в умовах магістратури педагогічного профілю / Ю. О. Федченко; наук. ред. др. пед. наук А. І. Кузьмінський. – Черкаси : ФОП Гордієнко Є. І., 2017. – 126 с.

АНОТАЦІЇ

Федченко Ю. О. формування готовності до професійного саморозвитку магистрантів педагогічного профілю у вищих навчальних закладах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Центральноукраїнський державний педагогічний університет. – Кропивницький, 2017.

У дисертації проаналізовано стан дослідженості проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю у педагогічній теорії і практиці; уточнено сутність поняття «готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю», визначено структурні компоненти готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний, операційно-діяльнисний, оцінно-рефлексивний, зміст яких обґрунтовано щодо функцій професійної педагогічної діяльності. Виявлено та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, запропоновано структурно-функціональну модель формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, запропоновано інтерактивні форми і методи формування оцінно-рефлексивного, когнітивно-інтелектуального, операційно-діяльнисного і оцінно-рефлексивного компонентів готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю. Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності до професійного саморозвитку майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: готовність до професійного саморозвитку, магістранти педагогічного профілю, майбутні педагоги, професійний саморозвиток, формування готовності до професійного саморозвитку, педагогічні умови формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю.

Федченко Ю. А. Формирование готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля в высших учебных заведениях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Центральноукраинский национальный университет имени Владимира Винниченка. – Кропивницкий, 2017.

В диссертации проанализировано состояние изученности проблемы формирования готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля в высших учебных заведениях. Уточнена сущность понятия «готовность к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля». Определены критерии, показатели и уровни сформированности готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля в высших учебных заведениях.

Сущность понятия «готовность к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля» рассматривается как целостная интегрированная характеристика личности, которая характеризует ее эмоционально-когнитивную, волевую и избирательную мобильность в процессе профессионального саморазвития.

Структура готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля включает следующие компоненты: ценностно-мотивационный: морально-педагогические оценочные понятия, педагогическое сознание, нравственная убежденность и устойчивость, профессиональная

мотивация; когнитивно-интеллектуальный: достаточный уровень сформированности психолого-педагогических знаний, педагогическая эрудиция, педагогическая культура; операционно-деятельностный: владение умениями и навыками интеграции теоретических психолого-педагогических и специальных знаний в практическую педагогическую деятельность, навыки осуществления личностного и профессионального самовоспитания; оценочно-рефлексивный: способность к самоанализу и самоконтролю личностной самообразовательной деятельности, рефлексия, коммуникативная культура, педагогическая мобильность.

Процесс формирования готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля осуществляется на основании выделенных педагогических условий, которые интегрируют совокупность целенаправленно скомпонованных дидактических методов, приемов, способов, средств и форм обучения, принципов и правил их творческого применения, направленных на формирование достижения гарантированного результата в формировании изучаемого явления.

Экспериментально подтверждена результативность внедрения модели формирования готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля, которая заключается в поэтапном формировании компонентов готовности к профессиональному саморазвитию, с использованием интерактивных форм и методов обучения в определенных педагогических условиях, которые направлены на улучшение теоретических знаний и практического опыта магистрантов педагогического профиля, их способности правильно выражать свои мысли, принимать рациональные решения, эффективно осуществлять педагогическую деятельность.

Критерии и показатели оценки уровней сформированности готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля уточнено с учетом их соотношение с определенными структурными компонентами изучаемого явления. В качестве критериев нами определены мотивационный, когнитивный, деятельностный, рефлексивный.

Ключевые слова: готовность к профессиональному саморазвитию, магистранты педагогического профиля, будущие педагоги, профессиональное саморазвитие, формирование готовности к профессиональному саморазвитию, педагогические условия формирования готовности к профессиональному саморазвитию магистрантов педагогического профиля.

Fedchenko J. A. The development of readiness for professional self-advancement of master's degree students specialized in pedagogical studies at higher educational institutions. – A manuscript.

Thesis for scientific degree of Candidate of Pedagogic Sciences in specialty 13.00.04 – theories and principles of professional education. – The Tsentral'noukrayins'kyy Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University. – Kropivnitsky, 2017.

This thesis is a research devoted to the analysis of the level of knowledge about the problem related to the development of readiness for professional self-advancement of master's degree students specialized in pedagogical studies at higher educational

institutions. We elaborated on the essence of the concept “readiness for professional self-advancement of master’s degree students specialized in pedagogical studies”. We identified and studied pedagogical conditions underlying the development of readiness for professional self-advancement of master’s degree students specialized in pedagogical studies, we designed and tested out experimentally structural-functional model of the development of readiness for professional self-advancement of master’s degree students specialized in pedagogical studies, as well as suggested interactive forms and methods of its implementation. We identified criteria, indicators and levels of readiness for professional self-advancement of master’s degree students specialized in pedagogical studies at higher educational institutions.

Key words: readiness for professional self-advancement, master’s degree students specialized in pedagogical studies, trainee teachers, professional self-advancement, the development of readiness for professional self-advancement, pedagogical conditions underlying the development of readiness for professional self-advancement of master’s degree students specialized in pedagogical studies.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ДО ДЕРЖАВНОГО
РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ**
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.

Підп. до друку 19.09.2017 р. Формат 60×90/16. Папір офсет.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 8632.

РЕДАКЦІЙНО–ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.

Тел.: (0522) 24–59–84.

Факс.: (0522) 24–85–44.

E–Mail: mails@kspu.kr.ua

